

abban, hogy három Efstendő múlva, egy más Conciliumot tartsonak Siriában.

Száraz Etz'tet tsinálni.

Végy egy Pár Lát Borkövet, nedvesítsd meg erős Boretzettel; hadd úgy két Nap; minekutánna megszáradott, tedd ismét Boretzetbe, szárazd' meg újjonnan, és így bánj véle négyszer vagy ötször. Azután tördd porrá a' Borkövet, és tedd egy Üvegbe. Ha hirtelen van Szükséged Etzetre, tégy három, vagy négy Késhegygyel ezen Porból egy Pohár Serbe, vagy Borba. Egy Quintli ezen Porból két Lat Vízet is olly savanyúvá téfzen mint az Etzet.

*Száraz Húslevet tsinálni; a' mellyből; mi-
dön hirtelen kell oda haza, vagy Útonn,
Hús nélkül, jó Húslevet lehet készíteni.*

Végy mintegy tízen-két Font nem igen
kövér, és nem igen sovány Tehénhúst, egy
felhasított Velős - kontzot, egy vagy két
Borjúlábat, két öreg Tyúkot, és ezt Tson-
tostól együtt törd'ölzve Mo'sárban, hogy a'
Nedve annál jobban kiföhessen, fél Quint-
li Szeretseny - dió - virágot, fejer Borsot,
Gyömbért mind kettőből húz Gránumot,
öt, vagy hat Borostyány Levelet; ezekre
annyi Vízet tölt az Ember, a' mennyit egy
jó erőss Húslevesre szoktak rend szerént
venni. Megfőzi egy Tserép, belőlről jól
megmázolt Edényben, a' melly jól béva-
gyon fedve, hogy Ereje a' Főzés közt ki
ne gőzöljön; tovább, még gyenge Széntüzön
főzik tízen-két Óráig, néha-néha megforgat-

ják tiszta Főző - kalánnal, és a' Tajtékját szorgalmatosan lefedik, azután megfűrik egy vékony Szitánn keresztül, meghidegítik, azonközben lefedvén minden fellyül lévő Kövérséget. E' meglévén ismét Széntüzre tézik egy tiszta Tserép - edénybe, és mind addig főzik, míg meg nem sűrűdik, akkor osztán egy Tálba töltik, megfagylaltatják, és Darabokba vagdalják, mint a' Pogátsát, azután egy Tserép-edényre rakják, és a' Kementzébe tézik, midőn a' Kenyeret kifzedték belőle, hogy megfűzáradjon. Ezen Pogátsák könnyen megéghetnek, azért igen vigyázva kell bánni vélek, és különösen gondolni arra, hogy a' Kementze igen meleg ne légyen. Illyképpen kézfíttetvén, fok Esztendeig eltartanak, hanem száraz Helyen kell tartani, mert nedves Helyen megpenészednek, vagy puffadnak. Ez sem árt ugyan, ha a' Penész levakartatik, midőn főznek belőlök.

A Bánás ezen Pogátsákkal a' következő.

Vízet forral az Ember, és egy vagy két Pogátsát téfzen beléje ahoz képest a' mint erőss, vagy fok Levest kíván, midőn elolvadott megsózza, és kiönti egy Tálba. Lehet Tojást, 'Semlyét, vagy Kenyeret kinek mint tetszik, hozzá tenni, Zöldségeket is. Ekképpen hamarjába' jó Levest lehet tsinálni, a' nélkül, hogy Húst kelljen főzni. Szárazon is lehet enni ezen Pogátsákat, vagy Szájban elolvasztani, mint a' Tsokoládét, vagy Tzvibakkot,

A legfainabb Portzellánt úgy megtsinálni, hogy el ne pattanjon, akár mit töltsenek bele.

Tégy egy Üstnek a' Fenekére Szalmát, arra tedd a' Portzellánt, akár millyen lé-

gyen az, ótsó, vagy drága. Azután töltsd meg az Üstöt hideg Vízzel, és főzd nem igen nagy Tűz mellett; midőn jól felfőtt vedd el az Üstöt a' Tüztől, és hadd hűljön meg, minekelötte a' Portzellánt kivetted. Az eképpen megfőzött Portzellán soha sem pattan meg akár mit töltsönek belé, tudniillik hideget melegre, vagy meleget hidegre.

Egy oly Ragasztót tsindlni, a' melly által törött Üveg, Portzellán, és Agát, olly helyesen öszvetapasztatik, hogy alig lehet észre venni a' vólt Törést.

Végy egy Lat Vizahólyagot, fél Lát Mastikfzt, egy Kalán Foghagyma -levet, tízen-öt Grán Enyvet, egy fél Meffzelly Égett-bort. Ezeket tsináld öszve jól, egy arra készültt Edényben, kend'bé osztán véle az eltörtt Darabokat, tedd öszve azokat, szárazd' eggynéhány Óráig, vakard' le osztán azt, a' mi kívülről felragadt, és meg
van

van az egész Dolog. Akármint igyekezzen az Ember az öfzveragafztott Darabokat elválasztani egymástól, semmire sem mégyen és kézzebbek más Helyen eltörni, mint sem elválni.

Más Mód.

Végy' Tojásfejérét, verd' el azt, hogy vékony, és tiszta légyen, elegyíts közzé óltatlan Mezzet, és reszelt Sajtot. Ezen Szerrel kend' meg a' Darabokat, és Tördelékeket, tedd öfzve rendesen, és szárazd' meg, vagy

Végy óltatlan Mezzet, és eggyelítsd, és törd' öfzve, régi, és rotthadtt Sajttal, minekutánna az Vízbe széllyel főzttetett volna. Ezen Szerfzámval öfzve lehet ragasztani a' törtt Üvegeket, és más Edényeket,

A' Naptól elsütött Bört megszépíteni.

Végy egynéhány Itze Tejet, nyomd' bele egy Tzitromnak a' Levét, tégy hozzá egy Kalán Pályinkát, föld' meg jól, fzedd le a' Tajtékját, és viseld' Gondját, mosdj véle.

Vagy:

Végy szép Búza - lisztet, tedd Vízbe, és hadd benne egy Ideig, azután fzedd fel azt, a' mi a' Fenékre hüllött, eggyelítsd öfzve egynéhány Tojásfejérével, azután kendd meg Abrázatodat véle, hadd rajta egy Éjjel, és mosd' le más Nap lágy meleg Vízzel.

A Kávét jó mosni.

Tisztítsd meg a' Kávét, és tölts reá meleg, de nem forró Vízet, mosd mind addig mig a' reá töltött Víz tisztán nem marad: azután tedd tiszta Ruhára, és szarazd' meg. Tapasztalni fogod, hogy negyven Szem egy Fintsára a' mosott Kávéből többet téfzen, mint a' mosatlanból hatvan: az Ize is kedvesebb. De nem kell nagyon megégetni.

A Tűzpróbáról Magyar Országba'.

A' Tűzpróba egyy azok közzül a' babonás Módoak közzül, a' mellyek által, régenten, a' kétséges, és perben-idézett Esetekben, az Igazságot szokták meghatározni. Ezen kívül a' *Vízpróbával*, *Duellummal*, és a' *Szent-vatsora Próbájával* 's a' t. is szok-

tak élni, és közönséges Névvel *Ordálidknak* nevezték, a' mellyeknek Eredetéről semmit sem lehet bizonyosan állítani. A' régi Németek *Isten'ítéletének* (*Gottesurtheile*) a' Deákban pedig *Judicia Dei*, *Judicia S. Spiritus*, *Judicia probabilia* nevezik. Eredetek igen régi, és Kétség kívül a' Pogányságnak Idejébe tartozik. De megtartották még akkor is minekutánna a' Keresztény Vallást már régen felvették, főt úgy tetfzik, hogy Idővel, még inkább Szokásba jött, mivelhogy az *Exorcismus* öfzve vólt véle kötve, a' mennyire előre botsáttatott a' Tzeremónia előtt, a' melly által, a' Közember Vélekedésében megerősítetett, és a' régi Babona jóvá hagyatott.

A' *Tűzpróbával* való Élés tsalhatatlanúl Német Országból jött Hazánkba, a' hol már Szokásba' vólt, minekelötte legkisseb' Nyomdokait lehetne látni Magyar Országba'. Próbául vagy két Példát hozunk elő. Midön 3-dik *Károly Tsáfzár* Gyanúba vette Feleségét *Rikhárdist* Hitetlenségéért ; *Rikhárdis* aján-

ajánlotta magát, hogy a' Tűzpróba által kivánna meg-tisztíttatni. *Kunigunda 2-dik Henriknek* Felesége tízenkét tüzes Szántóvason mentt végig, és mivelhogy azok semmit sem ártottak néki, el-hárította magától a' Szüzessége felől való Gyanút.

Melly régi a' *Tűzpróba* Magyar Országban nem lehet meghatározni. Legalább semmi Nyomát nem lehet látni 969-dik Esztendő előtt, és 1309. után. De ezen Közidőben sok Példáit lehet annak látni, a' melyek közzül némelleyek feljegyzettek egy Írásban, a' melly a' *Nagy-Váradi* Káptalan' Templomának Sekrestyéjében találtatott ezenn Tzim alatt: *Ritus explorandæ veritatis in dirimendis controversiis*. Nyomtattatott legelsőben 1550-dikben Kolosváron. Négyfázan számláltattnak elő, jóllehet csak húszon-egy Esztendőt foglalnak be, az-az: 1214től fogva 1225-ig. Ezen Próbáknak Sokaságából kitetszik, hogy nem sok Dolgok lehetett a' Világi-Biráknak abban az Időben, annyival inkább, hogy az említett Írásban

mindenféle törvényes Esetek előfordúlnak. Innen az is világos, hogy ha a' *Nagy - Várad*i Káptalan, nem egyedül vólt az a' Hely Magyar Országban, a' hola' Tüzzel való Próbák tartattak, bizonyosan eggy vólt a' Főhelyek között. Szükségtelen vólna a' Neveket ki-írni a' mellyek a' mondott Írásbann előfordúlnak, mivelhogy Scithiaiak azok, és most fenki sem értené.

A' Dologgal való Bánás, és az előforduló Tzeremóniák a' következők vóltak:

Midön a' Vád megesett, és a' Bévádozott megjelentt, hogy magát a' Tüzpróba által megtisztítsa, Nap rendeltetett néki: de előre elkellett magát készíteni arra három napi szüntelen való Imádság, és Bőjtölés által.

Elérkezhén a' rendeltt Nap, a' Próba, a' melly mindenkor a' Templomban történt, a' szent Misével kezdődött, a' mellyet a' Püspök olvasott, vagy pedig helyette más

Pap

Pap Püspöki Öltözetbe'. Annak Végével, felfogta az Oltár' eleibe hozatott Vasat egyy Fogóval, és rákezdette a' *három Ifják' Énekét* a' tüzes Kementzében. Azután a' Tüzebe tette, minekutánna mind a' Tüzet, mind a' Vasat megáldotta vólna. *) Minekutánna a' Vas egészen tüzes vólt, megkellett esküdni a' Vádoltatottnak, hogy egészen tizta az ellene tett Vádtól **); a' melly Hitével tett Allítását azután megerősítette a'

Szent

*) Az Aldás' Formulája ez vólt: *Benedic Domine, Pater omnipotens, æterne Deus! per invocationem Sanctissimi Nominis TUI, & per adventum Unigeniti Filii TUI, Domini nostri Jesu Christi, atque per donum Spiritus Sancti, ad manifestandum verum iudicium tuum, hoc genus metalli, ut sit Sanctificatum, & Consecratum, ut omni dæmonum falsitate procul remota, fidelibus TUIS, veritas veri Iudicii TUI, manifesta fiat, per Dominum nostrum Jesum Christum &c.*

**) A' Pap ezt kérdezte: *Frater, es iustus ab hoc crimine, de quo accusaris?*
R. Iustus sum. Ismét: Mundus?
R. Mundus sum.

Szent Vatsorával való Élés által ***) E' meglévén, szenteltt Vizzel megöntöztetett a' Vas, és az *Exorcismus* fzerént reáolvastak; és minekutánna mind ez megtörténtt, megkellott tenni a' Vádoltatottnak a' tőle kívántatott Próbát: a' melly mellett ezen Szókat mondotta: *Per illud Corpus Domini, quod hodie sumfi, non confidens in ullum maleficium, nec in virtutibus herbarum, accipio hoc ferrum ****)* De nem egygyféle-
kép-

**) Az Vatsorával való Éléskor ezt mondotta: Interdico tibi, o homo! coram omnibus adstantibus, per Patr. & Fil. & Sp. S. & per tremendum diem judicii, per mysterium baptismatis, per venerationem omnium Sanctorum, ut, si de hac re culpabilis es, aut fecisti, aut scivisti, aut bajulasti, aut concessisti, aut propter actam Culpam denominatam, sciens factoribus juvisti, ut ecclesiam non introes, Christianæ societati non miscearis, si reatum nolueris confiteri admissum, antequam iudicio examineris publico.

****) Talán Tsalárdság-is történt ez Időközben, és az Égetés hirtelen segítő Szerek által meg-gyógyíttatott. Mivelhogy fokban Sérelem nélkül mentek el.

képpen vitettetett az végbe; mivelhogy majd tüzes Vasat tartozott Kezébe venni a' Vádoltatott, és azt egy Ideig hordozni; majd pedig tüzes Szántóvasakon járni. Alig lett Vége ennek; hogy Kezei, vagy Lábai egy Lapedőbe takartattak, bépetséltettek, és tsak harmad Nap múlva óldoztattak fel a' Vádolónak, és nagy Számú Népnek Jelenléttében. Ha Sérelem nélkül taláztatott lenni az Elvádoltatott, ártatlannak állíttatott közönségessen, és el-botsáttatott. Az ellenkező Esetben pedig azt hitték, hogy nem tisztá az ellene tett Vádtól, és azon Büntetésre ítéltetett, a' melly arra a' Vétekre vólt rendelve, melly eránt bévádoltatott.

Egy Szer a' Tűznek hamar Mególtására.

Ez már fok Helyeken igen hathatosan viselte magát; a' hová, és mególtja a' Tűzet, és ott semmi sem gyúlhat meg többé. Ebből áll: eggnéhány Akó Vízbe tészen az

Em.

Ember 5. vagy 6. Font Hamu-sót (*Potafche*) vagy annyi Vízet vészzen, a' mennyi elég egy Vízpuska Megtöltésére, és abba veti bé az említett Hamu-sót. Midön ez a' Hamu-sóval egyesültt Víz az égő Fára fetskendeztetik; abba' a' Szempillantásba' megfzün égni, és többé meg nem gyúlad. Erre az igaznak találtt Tapasztalására nézve, igen jó vólna, ha minden Házba' tartatna bizonyos Mértékü Hamu-só, hogy a' Szükség' Idején Hafzonra lehetne fordítani. Ha Tüz támadna, a' messzebb lévő Házakban fellehetne óldani a' Hamu-sót meleg Vízvel, és a' Vízpuskákba hordani.

A' füstöltt Húsok' Megtartásáról.

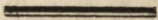
A' Szalonna, Sódor, Kolbász, és mindenféle Neme a' füstöltt Húsnak idővel megsárgúl, és ízetlen léfz; vagy a' Pondró esik be-

bele a' Nyáron által, és öszvefurkálja, a' melly káros, és Utálást okoz.

A' következendő Mód legjobb a' füstölt Húsok' Megtartására: Minekutánna a' Hús, Szalonna, Kolbász, 's a' t. levétettek a' Füstről; fel kell függeszteni azokat egy Komorában, hogy még jobban meg-száradjanak, *Aprilisnek* Vége felé válaft az Ember egy Ládát, a' melly elég nagy a' füstölt Húsnak Bévételére, ennek a' Fenekére töltt száraz, és szitáltt Hamut: arra téfzen egy Sor füstölt Húst: erre ismét jó vastagon Hamut szór; és evvel így bán, mig a' Láda egésszen meg nem telik, és fellyül Hamuval bé nem fedődik. Így tévén, a' Legyek, a' mellyekből a' Pondrók támadnak, nem férhetnek a' Húshoz. Az illy formán bérakott füstölt Szerek megtartják fok Esztendőkig Kövérségeket szép fejéren, femmi rossz Szagot, vagy Izt nem vesznek magokba, és igen kevés Nedvességet is vesztenek el, és azt is visszányerik a' Főzés által. Sőt némellyek azt állítják,

hogy még jobb ízű lészzen a' Hús a' Hamu-
ban lévő Só miatt. A' ki mellzére akar
küldeni füstöltt Húst, Melegbe, takarja bé
Hamuba', és semmi Kár nem esik benne.

A' fikeretlen Munka.

Zöld Fákat ültettem nagy Szorgalommal,
Hogy Arnyékom légyen hív Károlyommal,
Midön megjönn e' zöld Berekbe
Miként ohajtottam Felnövéseket!
Óh! mondám hogy láttam Elkéséseket
Nem tsókolunk itt mi Rejtekbe'.

* * *

Körülplántáltam szép Virágbokrokkal,
Saját Kezeimmal bántam azokkal
Sem Szél sem Nap' Héve nem érte.
De már talán akkor midön haza tér